

Posudek školitele na diplomovou práci Bc. Terezy Havelkové „Současný stav a perspektivy vývoje kapacit pobytových sociálních služeb pro seniory v SO ORP Kraje Vysočina“

Předkládaná diplomová práce Terezy Havelkové se rozkládá na 80 číslovaných stranách, z nichž 8 stran zaujímá přílohová část. Téma práce je vysoce aktuální a reflektuje problémy, které jsou spojeny s postupujícím stárnutím obyvatelstva a zvyšující se poptávkou po dostatečných kapacitách sociálních služeb pro seniory, přičemž lze očekávat, že v případě neadekvátní reakce ze strany zřizovatelů sociálních služeb budou tyto problémy nadále eskalovat. Dostupné a kvalitní nejen zdravotní, ale i sociální služby, by měly být prioritním záměrem všech vyspělých společností. I přes snahu zajišťovat péči o seniora v jeho přirozeném, domovském prostředí, vždy zde bude existovat skupina seniorů, kteří nebudou schopni se o sebe postarat a nebudou mít péči zajištěnou svými příbuznými. V takovém případě musí tuto roli zastoupit třetí strana, ať už stát, místní samospráva, případně soukromý subjekt, přičemž je důležité, aby nabízené kapacity odpovídaly poptávce.

Diplomová práce má standardní strukturu, textová část je rozdělena do jedenácti kapitol. Úvodních pět kapitol je věnováno teoretickému ukotvení problematiky a charakteristice metodologických postupů a vstupních dat. Autorka zde např. definuje stáří a popisuje jak vývoj demografického stárnutí Evropě, resp. v Česku, tak vymezuje sociální služby pro seniory, přičemž větší pozornost pak věnuje dvěma stěžejním pobytovým službám (domov pro seniory, domov se zvláštním režimem), i jejich bližší specifikaci v Kraji Vysočina, který je hlavním objektem zájmu předkládané práce. Na základě studia nejen podkladové odborné literatury, ale i dalších zdrojů (např. strategické dokumenty, jako jsou plány rozvoje apod.), vymezuje čtyři výzkumné otázky. V páté kapitole studentka podrobně popisuje problematiku tvorby populačních projekcí a jejich aplikaci při tvorbě modelových odhadů vývoje kapacit v pobytových sociálních službách pro seniory, přičemž definuje tři následně použité modely. V rámci této kapitoly je také stručně popsána charakteristika dotazníkového šetření, které autorka uskutečnila za účelem dokreslení situace dostupnosti pobytových služeb pro seniory v jednotlivých SO ORP Kraje Vysočina. Při přípravě zdrojových dat autorka úspěšně zažádala o veřejně nepublikovaná data ČSÚ, která následně použila jako podklad k tvorbě vlastních modelových projekcí, a nespokojila se tak pouze s veřejně dostupnými zdroji.

Dalších pět kapitol je spíše analytické povahy – autorka se věnuje charakteristice Kraje Vysočina, a to jak detailnějšímu popisu vývoje všech hlavních komponent vývoje tamního obyvatelstva, tak podrobnému zmapování pobytových sociálních služeb na úrovni jednotlivých SO ORP. Z demografického pohledu je pak stěžejní osmá kapitola, která se věnuje projekci obyvatelstva ve věku 65 a více let v daném územním členění do roku 2050, a použití výsledků této projekce v rámci konstrukce třech modelových odhadů kapacit pobytových sociálních služeb. Hlavní zjištění provedeného dotazníkového šetření jsou obsaženy v samostatné kapitole; v závěrečné kapitole pak autorka shrnuje provedené postupy i získané poznatky a snaží se je komentovat v širších souvislostech.

Z pozice školitele nemám k práci zásadní připomínky, což však neznamená, že některé dílčí části si nezaslouží několik poznámek:

- Problematice stáří, resp. vymezení stáří, včetně bližšího popisu potenciálních souvisejících problémů (snížená soběstačnost, vyšší nemocnost a potřebnost zdravotních a sociálních služeb, sociální izolace apod.) by bylo vhodné věnovat více pozornosti, a to v návaznosti právě na zdůraznění významu existence a důležitosti pobytových sociálních služeb pro seniory. Některé aspekty jsou sice zmíněny v kapitole 3.5 (Faktory ovlivňující dostupnost sociální péče o seniory), ale i tak by bylo vhodnější věnovat těmto charakteristikám větší pozornost.
- Kapitola pojednávající o demografickém stárnutí ve světě i v Evropě (kap. 2.2) je možná v kontextu celé práce v takovém rozsahu zbytečná, hlavní sdělení mohly být obsaženy v rámci popisu demografické stárnutí v Česku, resp. zasazení Česka do mezinárodního kontextu.
- Některé formulace by bylo vhodné konkretizovat (např. s. 16: „do roku 2050 se předpokládá nárůst indexu stáří z 122 v roce 2018 na 193 a indexu ekonomické závislosti z 65 na 94“ – bylo by vhodnější použít formulace která by i jasněji definovala daný ukazatel, neboť často se zvláště u indexů věkové struktury používají různě široké věkové kategorie, např. „...ze 122 osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 0–14 let v roce 2018 na 193 osob...“ apod.).

- Konkretizace výpočtu jednotlivých věkových indexů by bylo vhodné zařadit např. i do poznámky pod obrázky, kde jsou použity (viz obr. 6).
- V tab. 2 a 3 bylo vhodnější používat oficiální název kraje (Kraj Vysočina), případně zkratku (např. K. Vysočina), nikoliv pouze Vysočina; v tab. 3 by bylo vhodné doplnit pro ucelenou strukturu i kategorii „ostatní“; tab. 4 mohla obsahovat také výsledné migrační saldo. Textové zhodnocení nejvyššího migračního salda pouze na základě absolutních hodnot (viz s. 43) není příliš šťastné, hodnocení regionů by mělo být prováděno spíše pomocí intenzitních ukazatelů.
- Kapitola 8.1 (Očekávaný vývoj složek populační reprodukce) by si zasloužila detailnější rozpracovanost, včetně použití tabulek či grafů, neboť – ačkoliv to není čtenáři na první pohled možná zřejmé – za sebou nese nemalé množství výpočtů, které jsou stěžejní pro formování budoucí věkové struktury jednotlivých SO ORP – autorka by tak nejen přiblížila více jednotlivé odlišnosti mezi sledovanými regiony, ale také odpovídajícím způsobem „prodala“ svůj čas a energii, které výpočtům věnovala.
- Výsledky dotazníkového šetření mohly být zpracovány nejen textovým popisem, ale také vizuálně např. formou tabulky, která by přehledněji vystihovala rozdíly mezi SO ORP a mohla tak lépe posloužit při porovnání s předchozími zjištěními, založenými jak na analýze současného stavu, tak vypočtených modelových projekcí.

I přes několik výše uvedených připomínek se domnívám, že překládanou práci lze hodnotit kladně, a to především za snahu získat i neveřejně publikovaná data, včetně provedení vlastního dotazníkového šetření přímo u zástupců jednotlivých místních samospráv, a za aplikaci jak základních metod demografické analýzy, tak metod tvorby populačních odhadů a následné využití vypočtených hodnot při tvorbě modelových projekcí budoucího vývoje potřebných kapacit pobytových služeb pro seniory. Z tohoto pohledu má práce nemalý aplikační potenciál, kdy by bylo vhodné s výsledky práce seznámit příslušné zástupce místních samospráv. Kladně hodnotím také vizuální stránku práce, včetně přehledných grafů, tabulek i map, stejně jako zařazení tabelovaných hodnot vypočteného očekávaného počtu obyvatel v SO ORP Kraje Vysočina dle věkových skupin v letech 2030 a 2050.

Z uvedeného je zřejmé, že uvedená práce dle mého názoru splňuje požadavky na kvalifikační práce tohoto typu a proto

doporučuji přijmout překládanou diplomovou práci k obhajobě.

RNDr. Luděk Šídlo, Ph.D.

Praha 2022-09-04